

31.10.2014

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo
Markus Rahkola
Olli-Pekka Rissanen

Viite lausuntopyyntö LVM 1518/03/2014 7.10.2014

STM:N LAUSUNTO VAHVASTA SÄHKÖISESTÄ TUNNISTAMISESTA JA SÄHKÖISISTÄ ALLEKIRJOITUKSISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA VALTIONEUVOSTON ASETUKSESTA

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön lausuntoa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvon asetuksesta. Lausuntoon on koottu ministeriön sosiaali- ja terveystalvospalveluosaston, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen lausunnot.

Sosiaali- ja terveystalvospalveluosasto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Sähköinen tunnistaminen on tärkeä asia sosiaali- ja terveydenhuollolle. Käytössä olevan Omakanta-palvelun avulla kansalaiset voivat tarkastella omia sähköisiä lääkemääräyksiään toimitustietoineen, kansalliseen arkistopalveluun tallettuvia terveydenhuollon asiakirjoja sekä näiden käsittelyyn liittyviä lokitietoja. Kansalainen voi myös tehdä joitakin tahdonilmauksia. Palvelua käyttää tällä hetkellä satoja tuhansia henkilöitä ja määrä on selvässä kasvussa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan strategian mukaisesti tätä palvelua laajennetaan merkittävästi ennen vuotta 2020.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvät tiedot ovat sekä lainsäädännön että kansalaisten käsityksen mukaan arkaluonteisia. Myös EUn tietosuoja-asetus määrittelee tiedot arkaluonteisiksi. Siten tällä toimialalla on selkeä tarve luotettavaan henkilöiden tunnistamiseen sähköisissä palveluissa. Tunnistaminen on tällä hetkellä toteutettu kansallisten tunnistusratkaisuiden avulla, käytännössä pankkitunnisteilla. Tässä toimintatavassa on havaittu selkeitä ongelmia. Osa kansalaisista ei saa pankkitunnisteita tai mobiilivarmennetta. On tapauksia, joissa pankkiasioiden hoito ja terveydenhuollon asiointi on erotettava toisistaan. Käytössä on edelleen myös yhteiskäyttöisiä pankkitunnisteita.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää hyvänä sitä, että maahan luodaan yhtenäisen tunnistusjärjestelmä, jossa henkilö pystyy yhdellä tunnistusvälineellä käyttämään kaikkia vahvaa tunnistautumista vaativia palveluita. Tämän välineen tulee olla selkeästi henkilöön eikä palveluun sidottu, jolloin vaara yhteiskäyttöisistä tunnisteista on mahdollisimman pieni. Kaikilla henkilöillä tulee olla mahdollisuus saada tunnistus riippumatta taloudellisesta asemasta tai sidoksista joihinkin palveluihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on asiakkaita, jotka eivät ole Suomen kansalaisia. Kaikkia ei pystytä luotettavasti tunnistamaan. Näistä syistä olisi tärkeää, et-

tä sähköisen tunnistusvälineen voi saada myös henkilö, joka ei täytä kaikkia väestörekisterissä olevan henkilön vaatimuksia. Sektorilla on tärkeää pystyä identifioimaan henkilö niin, että identiteetti on aina sama, vaikka ensitunnistusta ei pystyittäisikään aukottomasti tekemään. Tästä syntyy tarve väestörekisterin rinnalla pidettävään rekisteriin, johon voitaisiin liittää sellaiset henkilöt, joita ei em. syistä voida laittaa varsinaiseen väestörekisteriin. Samassa yhteydessä on selvitettävä, onko EU-/ETA-alueella oleville henkilöille annettava suomalainen henkilötunnus vai onko mahdollista käyttää heidän alkuperäistä identiteettiään. Ensitunnistuksen yhteydessä henkilöllisyys on varmistettava luotettavasti ja se on liitettävä väestörekisterikeskuksessa ylläpidettävään tietoon. Tässä voidaan käyttää myös sähköistä asiointitunnusta tai toisen maan henkilötunnusta edellä mainitulla tavalla.

On tärkeää, että uusi järjestelmä täyttää alusta alkaen eurooppalaiset vaatimukset. Tämä näyttää todennäköiseltä, mutta sitä ei ole erityisesti korostettu. Tunnistamisen tulee täyttää tulevan EU-asetuksen mukaiset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelylle asetettavat vaatimukset. Sen tulee myös mahdollistaa sähköinen asiointi rajat ylittävästi.

Keskeisin hyöty esityksestä saavutetaan luottamusverkostolla, jossa sekä palvelun tuottaja että käyttäjä voivat tehdä sopimuksen vain yhden tahon kanssa. Tämän jälkeen henkilö voi omalla tunnistusvälineellään tunnistautua mihin tahansa palveluun. Tätä ei ole säädöksissä tehty pakolliseksi. On syytä arvioida, voidaanko haluttu tavoite saavuttaa ilman pakollisuutta vai pitäisikö tästä tehdä velvoittava.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos esittää kantanaan seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähköinen tunnistaminen perustumaan luottamusverkostoon, jonka seurauksena vahvan sähköisen tunnistamisen välinekirjo voi nykyistä tehokkaammin markkinaehtoisesti kehittyä vastaamaan nopeasti muuttuvan sähköisen maailman tarpeita.

Yleistasolla luonnoksessa esitetty muutos lainsäädäntöön on erinomainen ajatus ja myötäilee esimerkiksi tietohallintolain asettamaa yleistä suuntausta entistä paremmin yhteentoimivien järjestelmien hankkimiseksi ja kehittämiseksi. Luonnoksen taustatyöt ovat tehty huolellisesti ja laki ohjanee kehitystä toivotuun suuntaan. Luonnoksessa on kuitenkin muutamia kohtia, joihin Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toivoo täsmennystä.

Lakiluonnoksessa lähdetään siitä, että koska nykyisin käytössä olevat VRK:n tuottamat sähköiset henkilökortit eivät ole saavuttaneet suurta suosiota, mahdollistaa laki tulevaisuudessa uusien tunnistusvälineiden käyttämisen sähköiseen vahvaan tunnistamiseen. Valmisteluissa tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös olemassa oleva infrastruktuuri ja siihen jo tehty investoinnit. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan kannalta olennaisimpana HST-korttia vastaavana tunnisteena voitaisiin ajatella terveydenhuollon ammattilaisen toimikorttia. Intuitiivisesti voidaan ajatella, että koska terveydenhuollon ammattilaisen kortilla voidaan tunnistautua niin vahvasti, että käyttäjä voi antaa lääkemääräyksiä, niin kortin tietoturva on riittävällä tasolla myös vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen muissakin sähköisissä palveluissa. Toissijaisesti esimerkiksi

valtiohallinnossa laajalti käytössä olevat laitos- ja virastokohtaiset toimikortit voisivat toimia samalla tavalla sähköisen tunnistuksen välineenä.

Olemassa olevan HST-kortin ongelmina voidaan lukea sen vaatimat panostukset tietotekniseen laitteistoon (kortinlukijat) ja osaamiseen. Terveystieteiden ja valtion laitosten ja virastojen osalta nämä ongelmat ovat jo ratkaistu organisaatioiden oman tietohallinnon toimesta. Erityisesti on tärkeää huomata, että HST-kortin kaltaisten tuotteiden osalta tunnistuksen operoinnissa muuttuva kustannus on minimaalinen. Jo tehtyjen investointien suojaamiseksi tulisi lakiluonnoksen perusteluissa ottaa huomioon terveydenhuollon ammattilaisen ja valtion virastojen ja laitosten toimikorttien käyttäminen sähköisen tunnistuksen välineenä.

Luottamusverkosto sinällään mahdollistaa tällaisen toimintatavan, mutta luonnoksen perusteluissa tätä ei näytetä ajatelleen. Esimerkiksi lain yksityiskohtaisten perusteluiden kohdassa 12 a § viimeisessä kappaleessa todetaan, että luottamusverkostossa on kahdenlaisia toimijoita: tunnistusvälineen liikkeellelaskija - terveydenhuollon ammattilaisen toimikortin tapauksessa VRK - sekä tunnistustapahtuman välittäjä. Tällaisella roolituksella ainoastaan VRK voisi toimia liikkeelle laskemiensa korttien tunnistuspalveluna. Olisi kuitenkin luontevaa, että tunnistuspalvelu voitaisiin sijoittaa myös lähemmäksi käyttäjän substanssia – eli terveydenhuollon ammattilaisen toimikortin osalta Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalalle ja valtiohallinnon toimikorttien osalta esimerkiksi Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtoriin.

Jos terveydenhuollon ammattilaisen toimikorttia voitaisiin jatkossa käyttää sähköiseen vahvaan tunnistautumiseen, syntyisi jo tehtyjen investointien kautta yli sadan tuhannen potentiaalisen käyttäjän joukko, jotka ovat työssään jo tottuneet käyttämään hallussaan olevaa korttia ja ovat töidensä kautta muutenkin tottuneet asioimaan sähköisesti.

Kokonaan huomiotta jäänyt asia luonnoksessa on sähköinen allekirjoitus – mikä sähköisten prosessien osalta oikeastaan on jopa tärkeämpää kuin pelkkä sähköinen tunnistaminen. Tulevissa lakiuudistuksissa tulisi ottaa kantaa siihen, miten sähköinen allekirjoitus voidaan saada toimimaan luottamusverkostopohjaisessa toimintatavassa. Tämä on ongelma, jota mm. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämässä oikeuslääkinnän tietojärjestelmässä sekä tulevaisuudessa kehitettävässä terveydenhuollon yksityisille ammatinharjoittajille tarjottavassa reseptinkirjoitusjärjestelmässä joudutaan ratkomaan tällä hetkellä teknisesti vanhentunein menetelmin.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Fimea, lausuu seuraavaa.

Fimea kannattaa esityksen keskeisenä sisältönä olevan luottamusverkoston luomista. Nykyinen käytäntö, jossa esim. Vetuma-tunnistamisesta on sovittava erikseen kaikkien kyseisen tunnistamispalvelun tarjoajien kanssa erikseen, on työläs.

Kansalaisten tunnistamispalvelun lisäksi yrityksille tarvitaan vastaava tunnistamisenmenettely, jossa yrityksille on yksi yhteinen tunnistamisenmenettely ja säh-

köisten palveluiden tuottajalle yksi tunnistamisrajapinta riippumatta tunnistamispalvelun tarjoajien määrästä.

Luottamusverkoston luominen ei saa nostaa tunnistamisen kustannuksia sähköisten palveluiden käyttäjille eikä tuottajille.

Valtioneuvoston asetus

Luottamusverkoston välityksellä tapahtuva tunnistaminen edellyttää, että kaikki verkoston toimijat sitoutuvat yhtäläiseen palvelutasoon ja palvelun saatavuuteen. Tämä on varmistettava palveluntarjoajien auditoinnissa.

Ylijohtaja, osastopäällikkö

Raimo Ikonen

Tietohallintopäällikkö

Maarit Puhto

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

